

Els llegats ocults de Mandela

L'herència econòmica de Nelson Mandela se la disputa sense manies la nombrosa família, i el llegat polític és motiu d'enfrontament entre antics companys de partit.

Família i fortuna. Nelson deixa tres filles, 17 néts i 12 besnéts. La seva primera dona va ser Evelyn Mase, amb qui va estar casat entre 1944 i 1958 i amb la qual tingué quatre fills. Els tres mascles moriren. Queda només la femella, Makaziwe, més coneguda per Maki. La segona esposa és la famosa Winnie Madilizela, amb qui es va casar el 1958 i amb la qual tingué dues filles, Zenani i Zindzi. Va ser la seva dona durant tot el temps de presó. Es varen divorciar el 1996, enmig d'un gran escàndol perquè ella havia estat condemnada el 1991 a sis anys de presó com a còmplice de la mort d'un jove i, sobretot, perquè durant el procés de divorci va fer públic que, com que no tenia sexe amb Nelson, li havia estat infidel amb homes molt més joves. Val a dir que la peculiar Winnie és investigada actualment per la seva possible relació amb la mort de dos joves més. El 1998, quan ja comptava 80 anys, Nelson es va casar amb Graça Machel, 28 més jove, vídua de l'ex-president de Moçambic, assassinat el 1986, Samora Machel.

En els anys de presó, Winnie i posteriorment també les seves dues filles, ajudaren Nelson a donar-se a conèixer arreu del món com a símbol de la lluita contra l'*apartheid*. Quan el 1971 l'ONU condemnà el règim sud-africà i demanà l'alliberament de Mandela, l'home començava a deixar pas al mite. No va ser, però, fins a la següent dècada quan el nom del resistent tancat passà a convertir-se en una vertadera icona arreu del món. El 1988 es va celebrar el magne concert The Nelson Mandela 70th Birthday Tribute, que va ser seguit per prop de 500 milions d'espectadors a través de televisions de tot el planeta. Aleshores la pressió internacional contra el règim de l'*apartheid* passà de

Nelson Mandela deixa una família enfrontada per l'herència econòmica i seguidors que es disputen el llegat polític.

ser enorme a ser insuportable. El 1990 Nelson va ser alliberat.

Tot d'una després de sortir de la presó va començar a escriure. En total publicà cinc llibres autobiogràfics. El primer, *El llarg camí cap a la llibertat*, editat el 1994, va ser un èxit de vendes enorme arreu del món. El següent quatre títols més entre 2000 i 2010. Els drets d'autor d'aquestes obres són oficialment l'origen de la fortuna de Mandela, així com els premis en metàl·lic derivats –quan n'hi ha– dels reconeixements internacionals –n'ha rebut 250– com el Nobel de la Pau de 1993.

Mandela creà dues fundacions – la Nelson Mandela Foundation i la Nelson Mandela Children's Fund– per gestionar l'explotació de la seva marca, que, de fet, no era una sinó quatre marques: Mandela, Madiba, 46.664 (el seu número a la presó) i Nelson Mandela. Ara, però, ja en són 66 les que el clan Mandela té registrades. Totes generen doblers a partir de donar nom o explotar la imatge de Nelson en joies, fotografies, pintures, segells, mobiliari, roba, vi, productes financers, pel·lícules... De tot s'obtenen quantiosos beneficis. Amb aquests doblers s'han creat a la vegada 110 empreses que administren la legió d'hereus, algunes de les quals gestionen propietats immobiliàries a tot el món.

La fortuna de Nelson es calcula en vora 13 milions d'euros. Però és una estimació molt baixa. En realitat, no hi ha xifres versemblants, ni de la quantitat total ni de l'origen exacte ni de com es distribueix actualment entre fons d'inversions, empreses i d'altres societats i a nom de quin membre del clan estan.

El que sí que es coneix és que s'ha desfermat la guerra –entre familiars i a vegades també amics– per quedar-

se els beneficis de l'explotació futura de la marca Mandela i de tots els seus derivats. El maig passat, quan Nelson ja agonitzava, dues de les filles, Maki i Zenani –ambaixadora sud-africana a Argentina–, iniciaren una demanda per assumir el control absolut de diver-

Darrere de les grans mostres de respecte i

sos fons d'inversions per valor d'1,5 milions de dòlars que gestionen, per mandat de Mandela, l'advocat George Bizos i el company de presó Tokyo Sexwale, tots dos grans amics del patriarca. L'escàndol a Sud-àfrica va ser tan gros que les filles retiraren la demanda. Però, una vegada passat el dol oficial, la guerra es reobrirà amb tota seguretat.

Per una altra banda, les desavinences entre els néts de Nelson han estat constants els últims anys i han ocupat l'atenció morbosa de la premsa sud-africana. No debades tot el que porti el llinatge Mandela és considerat quasi sagrat, en aquell país, a pesar de la banalització que en fa sovint la família posant el seu nom a tot tipus de productes.

Entre els néts destaca el més gran, Mandla, un *geni* dels negocis. Nelson va disposar en el seu testament que volia ser enterrat allà on hi ha soterrats els tres fills tinguts amb la primera esposa, un poble anomenat Qunu. Doncs bé, Mandla va desenterrar les despulles dels seus tres oncles i se les va emportar on viu ell, Mvezo, a uns 20 quilòmetres de distància, localitat que també és la natal de Nelson. Amb quin objectiu? Doncs amb el de convertir el poble en lloc de peregrinació. I font de doblers per a ell, és clar. Els tribunals, fa pocs mesos, donaren la raó als altres néts que havien demandat al cosí poc abans de la mort de Nelson que les despulles dels seus fills tornessin a Qunu.

També és molt il·lustratiu de com és el clan Mandela que la filla Maki, la

més rica de la família i a qui agrada fer una gran ostentació del seu estatus, pocs dies abans de morir son pare –tal com recollia TVE a la seva pàgina web– acusava els mitjans europeus de “racistes” perquè alguns l’han criticada per banalitzar el nom Mandela posant-lo de marca fins i tot del vi que produeix als seus cellers: “És el meu llinatge, per què he de demanar perdó pel meu llinatge? Hi ha famílies que porten 500 anys [a Europa] en aquesta indústria [del vi] i ningú les acusa d’aprofitar-se del seu llinatge”.

Els escàndols del clan Mandela han ocupat tanta atenció mediàtica els últims mesos, amb Nelson ja agonitzant a l’hospital, que l’amic del lluitador, també premi Nobel de la Pau, l’arquebisbe Desmond Tutu, va demanar en

fidelitat a Mandela hi ha sòrdides lluites per l'herència econòmica i política.

El reality de les nétes

Dues de les nétes de Mandela, Swati i Zaziwe, han protagonitzat un molt criticat *reality* televisiu –emès el febrer passat a Sud-àfrica– titulat *Being Mandela*, el qual relata amb tot tipus de detalls la vida quotidiana de les dues riques dones. Es tracta d'un programa de l'estil, per entendre'ns, d'*Alaska y Mario*, el *reality* produït per El Terrat emès per MTV-Espanya entre 2011 i 2013 amb un cert èxit d'audiència, o, salvant les distàncies, del *reality* que a l'MTV internacional va protagonitzar la rossa més buida del planeta: *Paris Hilton British Best Friend*. O sigui un programa absurd sobre no res que explota sense miraments qualsevol aspecte de la intimitat dels protagonistes que pugui ser susceptible de morbositat, ergo audiència, popular. Doncs això mateix és *Being Mandela*. La banalització del llegat Mandela a canvi d'audiència no es va aturar davant de res, fins i tot les dues nétes enregistraren un capítol a la presó on va estar tancat el seu avi

Mandela es casà tres vegades –a la imatge la vídua Graça i l'ex-dona Winnie– i té tres filles, 17 néts i 12 besnéts.

públic el juny passat “contenció” als diferents membres de la família perquè els espectacles que oferien, això era “com escopir-li a la cara”.

El llegat polític. Mandela va ser un mite polític, però això no el convertí en bon polític. La seva presidència del país (1994-1999) tenia una gran càrrega simbòlica, però la seva gestió deixà molt a desitjar. Tal com escrivia el passat 5 de desembre Ryan Irwin, historiador de la Universitat d'Albany (Nova York, Estats Units), a la revista *Foreign Affairs*, després del pas per la presidència de Mandela i dels seus successors, Thabo Mbeki i Kgalema Motlanthe, i encara ara sota el president actual, Jacob Zuma, tots quatre del Congrés Nacional Africà (ANC, en sigles en anglès), la majoria dels 54 milions d'habitants continuen patint terribles condicions de vida, i el pitjor és que no han millorat des que Mandela assumí el poder, fa quasi vint anys. Fins a 1,5 milions de nens no tenen la mínima higiene a les seves llars, 1,4 milions viuen sense aigua potable i 1,7 viuen en barraques sense cuines ni banys. No és només això: entre els adults, les diferències entre negres i blancs no disminueixen sinó tot el contrari; més d'una quarta part de la població viu en

la pobresa més extrema; la criminalitat és de les més altes del món, amb uns 50.000 assassinats anuals...

El fracàs de la gestió política dels governs de l'ANC podria portar el país al desastre ara que Nelson ja no hi és. Reflectia molt bé aquest sentiment el *Times* de Johannesburg l'any 2010 quan titulava una columna així: “Quan mori Madiba morirà la llibertat”. L'arquebisbe Desmond Tutu, en la mateixa línia, declarava la passada primavera: “No sé si estem preparats com a nació per quan arribi el moment d'allò que és inevitable”, és a dir, de la mort de Mandela.

I és que la por a un esclafit de violència política, ara que el *pare* ja no hi és, no és gratuïta. Perquè el descrèdit de la política és enorme. Els casos de corrupció corquen el partit de Madiba. Al seu actual líder i president del país, Jacob Zuma, l'estan investigant per

Tot i la càrrega simbòlica, la presidència de Madiba deixà molt a desitjar

corrupció, després d'haver estat anteriorment investigat pel mateix motiu i fins i tot per una possible violació. I cap successor intern no sembla reunir les condicions d'alterar el que és ara l'ANC: una formació incapaç de resoldre els greus problemes del país i que s'està desacreditant per mor de la corrupció a marxes forçades.

Per a l'any vinent, 2014, hi ha previstes les noves eleccions. D'una manera o de l'altra, el llegat de la imatge política de Mandela serà disputat per diverses persones i grups amb tanta intensitat, si més no, com la que aplica la família a la disputa de l'herència econòmica.

El conegut arquebisbe Tutu, home progressista i lluitador contra l'*apartheid*, escrivia el passat mes de maig un article adreçat al país en el qual anunciava que “mai més no tornaré votar l'ANC” per culpa de la corrupció i de la prostitució del missatge de Mandela. Ara Tutu dóna suport a la vídua del no menys mític activista Stephen Biko, assassinat el 1977, que ha creat el partit Aganb, que vol ser allò que hauria de continuar essent l'ANC i que ja no és.

Per l'esquerra ultra apareix l'Economic Freedom Fighters –Combatents per la Llibertat Econòmica–, un partit fundat per Julius Malema –nascut el 1981– després que fos expulsat de l'ANC l'abril de 2012, que reclama l'expropiació dels béns dels blancs. Malema està implicat en un afer judicial que el podria portar a la presó. Un dels seus companys, prestigiós, que el podria substituir en cas de ser empresonat és, sorprenentment, Tokyo Sexwale, amic de Mandela i administrador –com s'ha dit abans– de dos fons d'inversions de Madiba per valor d'1,5 milions d'euros. És sorprenent perquè aquest partit defensa l'enfrontament racial que és exactament el contrari del que defensava Nelson

Però, malgrat tots aquests aspirants a renovar el llegat polític de Mandela, no es pot oblidar que l'ANC és una poderosa formació política que té tots els números per a continuar guanyant les eleccions, amb Zuma o sense al capdavant, gràcies sobretot a la reivindicació del fet que és –perquè mai no el va abandonar– el partit de Mandela.

Miquel Payeras